

14-4-2017

Kempengemeenten

KEMPENGEMEENTEN:

BERGEIJK
BLADEL
EERSEL
OIRSCHOT
REUSEL-
DE MIERDEN

VISIE EN UITGANGSPUNTEN PRIVACY IN HET SOCIAAL DOMEIN

Gemeente Bladel

Gemeente Oirschot

Inhoud

1. Technische informatie	2
2. Inleiding	2
3. GRSK versus het sociaal domein	2
4. Wettelijk kader	2
5. Visie op privacy en uitgangspunten	4
6. Privacybeleid	5
Bijlage	6

1. Technische informatie

Visie en uitgangspunten privacy sociaal domein Kempengemeenten	
Organisatie	Samenwerking Kempengemeenten
Vast te stellen door	College van burgemeesters en wethouders van de Kempengemeenten
Onderwerp	Privacybeleid
Datum	14 april 2017

2. Inleiding

In juni 2016 heeft de directie van de Samenwerking Kempengemeenten (hierna Kempengemeenten) ingestemd met het opstellen van privacybeleid voor het sociaal domein van de samenwerkende Kempengemeenten door een integrale werkgroep, als onderdeel van het informatiebeveiligingsbeleid. Dit heeft geleid tot een visie en uitgangspunten op basis waarvan het privacybeleid vorm gegeven gaat worden.

Als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein, die per 1 januari 2015 van kracht zijn, worden er binnen de Kempengemeenten meer dan voorheen persoonsgegevens van burgers verwerkt, waardoor de behoefte aan privacybeleid is toegenomen. De decentralisaties maken het voor gemeenten echter ook mogelijk om de dienstverlening beter te organiseren. Een integrale dienstverlening aan de burger is het uitgangspunt. Eén gezin, één plan, één regisseur.

Het privacybeleid zal bijdragen aan een goede uitvoering van de verwerking van persoonsgegevens binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. Privacybeleid biedt richting aan de verwerking van persoonsgegevens en is van toepassing op iedere vorm van verwerking, ongeacht of deze mondeling, schriftelijk of elektronisch plaatsvindt.

3. GRSK versus het sociaal domein

De Kempengemeenten hebben een samenwerking tot stand gebracht onder de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking Kempengemeenten (GRSK). Tot deze gemeenschappelijk regeling behoren de onderdelen Shared Service Center (SSC), Personeel & Organisatie (P&O), Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD), VTH de Kempen en CJG+ de Kempen¹. Het sociaal domein, en daarmee de privacy binnen het sociaal domein, is dus onderdeel van de GRSK. Concreet spreken we in de Kempengemeenten over het sociale domein als het gaat over alle inspanningen die de gemeente verricht rond werk, inkomen, zorg, schuldhulpverlening en jeugd.

4. Wettelijk kader

Iedere inwoner heeft recht op privacy. Dit vloeit voort uit diverse wetten, zowel op Europees als op landelijk niveau. Voor het inperken van privacyrechten in Nederland is dus een wettelijke grondslag nodig. Ook kan een verwerking van persoonsgegevens alleen plaatsvinden als de beleidsdoelstelling overeenkomt met een legitiem doel, zoals de bescherming van de gezondheid, de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen of in het belang van de openbare veiligheid. Tenslotte moet de verwerking beperkt blijven tot wat voor het te bereiken doel noodzakelijk is. Zijn er geen minder

¹ http://www.kempengemeenten.nl/kempen/algemeen_42015/

ingrijpende alternatieven? Kan van elk van de uit te wisselen gegevens goed worden aangegeven waarom ze nodig zijn voor het bereiken van de doelstelling?

Voor een optimale waarborging van de privacy moet lokaal invulling worden gegeven aan de Europese verordeningen en de nationale wetten waarin het recht op privacy is vastgelegd en globaal is uitgewerkt. Dit doen we middels privacybeleid.

Verdragen en Grondwet

Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer vindt zijn grondslag in verschillende verdragen en in de Grondwet². Zo is bepaald dat iedereen recht heeft op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie en dat iedereen recht heeft op bescherming tegen willekeurige en onrechtmatige inmenging in de persoonlijke levenssfeer. Inmenging in de persoonlijke levenssfeer, zoals de verwerking van persoonsgegevens, is alleen toegestaan als dit noodzakelijk is en op basis van een gerechtvaardigde grondslag gebeurt.

AVG

De Europese Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) is gebaseerd op bovenstaande wetgeving en geldt ook in Nederland. De AVG vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). De AVG is uitgebreider als de Wbp en voor 25 mei 2018 moeten de werkprocessen in overeenstemming zijn met de AVG. De bepalingen uit de AVG geven geen gedragsvoorschriften maar schrijven afwegingen voor. Het is op grond van de AVG dan ook vaak lastig vast te stellen of bepaalde gegevenswerkingen wel of niet zijn toegestaan. De AVG is een wet die grofweg een kader biedt en nadere invulling vereist. Daarom is het van belang op lokaal niveau nader beleid op te stellen.

De AVG biedt met name verduidelijking van begrippen die bij de verwerking van persoonsgegevens van belang zijn. Zo geeft de wet uitleg over wat wordt verstaan onder persoonsgegevens, het verwerken van persoonsgegevens, de grondslagen op basis waarvan verwerking is toegestaan en wie verantwoordelijk is voor de betreffende verwerking.

De AVG bevat ook een aantal normen die belangrijk zijn voor de decentralisaties. Een voorbeeld is de beveiligingsplicht. Dit is de plicht om passende technische en organisatorische maatregelen te treffen om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of onrechtmatige verwerking. Deze plicht ligt bij de gemeenten als verantwoordelijke en geldt ook voor bewerkingen door derden.

Decentralisatiewetten

Binnen de internationale en nationale kaders zijn drie decentralisatiewetten in het sociaal domein ontwikkeld: de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Participatiewet en Jeugdwet. Deze wetten geven, in samenhang met andere specifieke wetgeving, meer in detail de juridische grondslagen voor de uitwisseling van persoonsgegevens. Alle wetten die in het kader van het sociaal domein relevant zijn, zijn opgenomen als bijlage bij dit document.

Kabinetsvisie Zorgvuldig en bewust

Het privacybeleid zal ook aansluiten op de beleidsvisie van het Rijk: 'Zorgvuldig en bewust, gegevensverwerking en privacy in een gedecentraliseerd sociaal domein'. Deze kabinetsvisie³ is gebaseerd op een balans tussen:

- noodzakelijke gegevensverwerking
- borging van de privacy
- versterking van de positie van de burger
- versterking van de verantwoording over gegevensverwerking en privacy op lokaal niveau.

² Art. 10 GW, Art. 17 IVBPR, art. 16 IVRK, art. 8 EVRM en artt. 7 en 8 EU Handvest

³ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/05/27/kamerbrief-over-de-beleidsvisie-privacy-in-sociaal-domein.html>

Hierbij gelden de volgende kernpunten:

1. AVG is leidend.
2. Hergebruik van gestandaardiseerde gegevens voor standaardprocessen en voorzieningen moet geregeld zijn in de betreffende sectorale wet- en regelgeving, op basis van wederkerigheid.
3. Richting geven aan een lerende praktijk.
4. De ruimte voor gegevensverwerking en uitvraag moet zijn ingebed in een zorgvuldig triage-proces om zorgvuldige gegevensdeling en –uitvraag te realiseren.
5. Versterking van de positie van de burger.
6. Het college van B&W is verantwoordelijk voor de zorgvuldigheid van de gegevensverwerking die door of namens de gemeente plaatsvindt. Zij stelt eisen aan beveiliging en borging van de privacy. Het college is voor de wijze waarop het hieraan invulling geeft verantwoordelijk verschuldigd aan de gemeenteraad.

5. Visie op privacy en uitgangspunten

Voor het opstellen van privacybeleid binnen de Kempengemeenten is het belangrijk een gezamenlijke visie op het omgaan met privacy te formuleren. Onderstaand is deze gezamenlijke visie weergegeven zoals opgesteld door de werkgroep. De visie is gebouwd op drie pijlers die aansluiten de kabinetsvisie:

1. balans tussen noodzakelijke gegevensverwerking vanuit de maatschappelijke opgave in het sociaal domein en borging van de privacy;
2. versterking van de positie van de burger;
3. versterken van de democratische verantwoording over gegevensverwerking en privacy op lokaal niveau.

Onze visie op privacy in het sociaal domein vormt de basis en het uitgangspunt bij de verwerking van persoonsgegevens.

Visie

We streven ernaar dat alle inwoners vertrouwen hebben in de verwerking van persoonsgegevens binnen het sociaal domein. We respecteren en beschermen de persoonsgegevens van de inwoners en denken en handelen in lijn met het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Alle medewerkers binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten hebben de verantwoordelijkheid om zorgvuldig en bewust om te gaan met zowel de eigen persoonsgegevens als die van een ander. De medewerkers worden op een gezagvolle wijze aangezet tot het nemen van verantwoordelijkheid en maatregelen met betrekking tot gegevensverwerking.

We erkennen de noodzaak van inzameling en verwerking van persoonsgegevens voor de ondersteuning aan inwoners. Er wordt bij besluitvorming een afweging gemaakt tussen het fundamentele recht op privacy en de gemeentelijke opgaven in het sociaal domein.

We zijn ons ervan bewust dat aan iedere gegevensverwerking risico's verbonden zijn op het vlak van privacybescherming. We hebben aandacht voor het feit dat de inzet van technologieën voor de verwerking van persoonsgegevens een zeer belangrijke factor is voor de verhoging van het welzijn en de welvaart van de burgers.

Op basis van de visie heeft de werkgroep onderstaande uitgangspunten voor privacy in het sociaal domein van de Kempengemeenten geformuleerd:

- De hulpvraag van de bewoner is leidend. Ook als het gaat om verwerken of delen van persoonsgegevens is de hulpvraag van de bewoner leidend. De informatie die verwerkt of gedeeld wordt is dus altijd gerelateerd aan die hulpvraag.
- De bewoner wordt altijd geïnformeerd over wat er met zijn of haar gegevens gebeurt en waarom. Er wordt uitgegaan van het transparantiebeginsel.
- De Kempengemeenten willen door de inzet en zichtbaarheid van medewerkers in de wijk of van ketenpartners problemen of vragen vroegtijdig signaleren. Dit gebeurt dus niet op basis van het raadplegen van bronnen of risicoprofielen.
- De Kempengemeenten gaan uit van de professionaliteit van de medewerkers. Medewerkers maken per casus een afweging over de doelbinding, proportionaliteit en subsidiariteit als het gaat om het verwerken of delen van persoonsgegevens van de inwoner.
- De benodigde gegevensverwerking ten behoeve van de vraagverheldering en het opstellen van een plan van aanpak wordt in principe samen met de bewoner bepaald en uitgevoerd. Zo is de regel dat de betrokken bewoner aanwezig is bij het overleg over zijn/haar plan van aanpak.
- Alleen de betrokken medewerkers hebben toegang tot het volledige dossier.

6. Privacybeleid

In het privacybeleid wordt een vertaalslag gemaakt van de wet- en regelgeving naar onze gemeentelijke situatie. De visie en uitgangspunten zullen door iedere medewerker in het sociaal domein in acht moeten worden genomen. De inrichting van privacy in het sociaal domein wordt verder ontwikkeld op basis van een raamwerk met vijf gebieden die met elkaar samenhangen: governance, beleid, werkprocessen en triage, bewustwording en training, en beheer en opslag. Dit raamwerk biedt eenheid op het gebied van de verwerking van persoonsgegevens en zal zo bijdragen aan een optimale waarborging van de privacy van onze inwoners.

- Governance: Hoe is de privacy geregeld, wat zijn de rollen en verantwoordelijkheden, wie voert de regie en/of controleert, hoe wordt verantwoording afgelegd. Bijvoorbeeld de verantwoording aan de gemeenteraad, wijze van inrichting en controle op waarborgen privacy, inclusief een functionaris gegevensverwerking als interne toezichthouder, afspraken met derden (leveranciers/samenwerkingspartners/derden) en de verantwoording door hen.
- Beleid: Het formuleren van het privacybeleid voor het sociaal domein maakt inzichtelijk hoe de gemeente met persoonsgegevens van haar burgers omgaat.
- Werkprocessen en triage: Werkprocessen en privacy hebben een plek in het dagelijks werk van professionals. Met triage wordt bepaald wanneer beslissingen over gegevensuitwisseling worden genomen, stappen en afwegingen worden vastgelegd, omgang met gegevens, waarborgen voor de privacy, mandatering van taken en eisen die je aan samenwerkingspartners stelt om privacy te waarborgen.
- Bewustwording en training: Kennis en bewustwording van medewerkers, expertondersteuning over privacy voor medewerkers, sturing en monitoring, privacy situaties herkennen en verantwoordelijkheden kennen.
- Beheer en opslag: Hoe worden persoonsgegevens geregistreerd, gedeeld en openbaar gemaakt? Wat wordt opgeslagen en waar, hoe lang blijven gegevens bewaard, wie mag de gegevens inzien en wie controleert dat? Welke eisen moet je vanuit privacy- en informatieveiligheidsperspectief stellen aan de gegevensverwerking, bewaren en vernietigen van gegevens?

Bijlage

1. Jeugdwet

Grondslag: taken waarvoor verwerking van persoonsgegevens is toegestaan

Voor de volgende taken is in de Jeugdwet een grondslag opgenomen voor verwerking van persoonsgegevens:

- De toeleidingstaak
- Jeugdhulpplicht
- Het doen van een verzoek tot onderzoek aan de raad voor de kindbescherming
- Het (laten) uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering
- De financiering van jeugdhulp, kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering

Toestemming voor jeugdhulpverlening en dossiervoering

Jeugdhulp wordt, met inachtneming van een in de wet vastgelegde informatieplicht, verleend met toestemming van betrokkene, tenzij het hulp betreft in het gedwongen kader (met name hulp in het kader van kindbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering die door de rechter zijn opgelegd).

Er zijn twee uitzonderingen hierop:

1. Voor kinderen met een leeftijd tussen twaalf en zestien jaar: toestemming van ouders met gezag of voogd is dan ook vereist, tenzij betrokkene bij weigering van de toestemming de hulp weloverwogen blijft wensen of indien die hulp kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor betrokkene te voorkomen;
2. Voor personen van zestien jaar en ouder die niet in staat kunnen worden geacht tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake: dan dienen de jeugdhulpverlener en de curator of mentor uit te gaan van een weigering als dit blijkt uit de kennelijk opvatting van betrokkene op basis van eerdere uitingen toen betrokkene nog wel in staat was tot een redelijke waardering van belangen. De jeugdhulpverlener kan hiervan echter afwijken als hij daartoe gegronde redenen aanwezig acht.

Plicht van jeugdhulpverlener om voor de hulp aan betrokkene een dossier in te richten en bij te houden. Hieraan dient hij desgevraagd een door betrokkene afgegeven verklaring toe te voegen. Er geldt een bewaartermijn van ten minste 15 jaar. Verder dient dossier (of delen daarvan) op verzoek van betrokkene binnen drie maanden vernietigd te worden, tenzij aannemelijk is dat bewaring van aanmerkelijk belang is voor een ander of een wettelijke regeling zich hiertegen verzet.

De jeugdhulpverlener dient ervoor zorg te dragen dat hij geen informatie over betrokkene (of inzage in of afschrift van het dossier) aan anderen dan de patiënt verstrekt dan met zijn toestemming; onder deze anderen zijn niet begrepen:

- 1 rechtstreeks bij de hulpverlening betrokkenen en degene die de jeugdhulpverlener vervangen, voor zover dit noodzakelijk is voor de taakuitoefening;
- 2 de curator of mentor van betrokkene;

Verstrekking geschiedt slechts voor zover daardoor de persoonlijke levenssfeer van de ander niet wordt geschaad. De verstrekking kan ook opgelegd zijn bij of krachtens de wet, in welk geval er geen beperkingen gelden. Verder kan de jeugdhulpverlener altijd besluiten niet te verstrekken in de gevallen dat hij dit in strijd acht met goed hulpverlenerschap.

Alle hierboven genoemde verplichtingen gelden jegens ouders die het gezag over betrokken uitoefenen of diens voogd indien betrokkene nog geen twaalf jaar oud is. Datzelfde geldt in de gevallen dat betrokkene ouder is dan twaalf jaar maar niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, tenzij betrokkene meerderjarig is en er een mentor of curator is benoemd jegens wie de verplichtingen gelden. Is er geen mentor of curator, dan is de volgorde: schriftelijk gemachtigde, echtgenoot/geregistreerde partner/levensgezel (tenzij deze dat niet wenst), ouder, kind, broer of zus (tenzij deze dat niet wenst).

De verplichtingen zijn echter niet van toepassing als deze niet verenigbaar zijn met zorg van een goed hulpverlener. Ook geldt dat de vertegenwoordiger zijn taak goed dient te vervullen en betrokkene zoveel mogelijk hierbij betreft. Mocht die zich verzetten, dan kan een verrichting van ingrijpende aard waarvoor geen toestemming is verleend slechts worden uitgevoerd indien zij kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor betrokkene te voorkomen.

Gebruik burgerservicenummer

De gecertificeerde instelling, de jeugdhulpaanbieder, de raad voor de kinderscherming en het college (lees: de gemeente) dienen bij hun taakuitoefening gebruik te maken van het burgerservicenummer van betrokkene, uitgezonderd uitwisseling van gegevens in het kader van de jeugdreclassering ten behoeve van het strafrecht en uitgezonderd situaties waar afwijking van deze regel noodzakelijk is in verband met spoedeisende gevallen.

Om als gemeente conform de wettelijke eisen te zorgen voor de uitvoering van reclassering en jeugdhulp in dat kader, is geregeld dat de Minister van Justitie en Veiligheid aan een door het college aangewezen ambtenaar of aan een door het college aangewezen en onder zijn verantwoordelijkheid werkzame functionaris het burgerservicenummer kan verstrekken van een jeugdige ten aanzien van wie dat bepaald is in een strafrechtelijke beslissing.

2. Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Bevoegdheid toezichthouders

Toezichthoudende ambtenaren mogen voor zover dat noodzakelijk is in het kader van hun taak inzage in dossiers vragen, met dien verstande dat zij gebonden zijn aan dezelfde geheimhoudingsplicht als die op de aanbieder van toepassing is. Uitzonderingen: bij wilsonbekwaamheid van betrokkene of indien noodzakelijk ter bescherming van cliënten.

Grondslag: taken waarvoor verwerking van persoonsgegevens is toegestaan

Om te beoordelen of iemand in aanmerking komt voor een Wmo-voorziening, een pgb of om het verhaalsrecht uit te oefenen, mogen de uit onderzoek verkregen persoonsgegevens, waaronder gezondheidsgegevens, worden verwerkt.

Persoonsgegevens van de mantelzorger van cliënt mogen worden verwerkt voor zover deze noodzakelijk zijn om te bepalen welke hulp deze aan de cliënt kan bieden en voor zover deze zijn verkregen van de cliënt of de mantelzorger en deze noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wet. Een soortgelijke bepaling is opgenomen met betrekking tot persoonsgegevens van andere personen in het sociaal netwerk van de cliënt.

Indien uit een melding een redelijk vermoeden van huiselijk geweld kan worden afgeleid, mag Veilig Thuis (AMHK) in het kader van haar taakuitvoering persoonsgegevens registreren van personen die bij het huiselijk geweld betrokken zijn. Gemeente mag bepaalde persoonsgegevens verstrekken aan aanbieders van Wmo-voorzieningen, het CAK, de instantie die de eigen bijdrage int, de Sociale Verzekeringsbank en toezichthoudende ambtenaren.

Toestemmingsvereiste bij afstemming van hulp in kader van uitvoering van andere wetten en bij opvragen persoonsgegevens bij zorgverzekeraar

Ondubbelzinnige toestemming van betrokkene is vereist voor verwerking van persoonsgegevens van betrokkene zelf dan wel van personen in zijn directe omgeving, met het oog op een goede afstemming van de hulp in het kader van aan de gemeente opgedragen taken in andere wetten (Jeugdwet, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening), ervan uitgaande dat dit noodzakelijk is voor uitvoering van de wet.

Dat geldt ook voor persoonsgegevens van betrokkene die worden opgevraagd bij een zorgverzekeraar.

Uitzondering op toestemmingsvereiste bij verstrekken gegevens aan Veilig Thuis

Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die kindermishandeling kunnen beëindigen of nodig zijn om een redelijk vermoeden van kindermishandeling te onderzoeken, kunnen deze gevraagd en ongevraagd aan Veilig Thuis verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft, *indien nodig* met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van de wet hun ambt of beroep.

Identificatieplicht

Clïënt is verplicht om zich te identificeren bij de aanbieder van een maatwerkvoorziening.

Gebruik burgerservicenummer

Gemeente, Veilig Thuis (AMHK), aanbieders, toezichthouders en andere uitvoerende instanties zijn verplicht bij verstrekkingen gebruik te maken van het burgerservicenummer van betrokkene.

Informatieplicht bij meldingen Veilig Thuis (AMHK)

Bij meldingen bij Veilig Thuis (AMHK) door een ander dan betrokkene, wordt betrokkene zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen vier weken, hiervan op de hoogte gesteld. Uitstel is alleen mogelijk als dit noodzakelijk is om een situatie van huiselijk geweld te beëindigen of een redelijke vermoeden daarvan te onderzoeken.

Uitoefening privacyrechten bij Veilig Thuis (AMHK)

Geclausuleerd recht op inzage, afschrift en vernietiging van persoonsgegevens op verzoek van betrokkene.

Gebruik persoonsgegevens voor onderzoek

Het recht om zonder voorafgaande toestemming van betrokkene persoonsgegevens te verstrekken ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek. Hierbij gelden strenge voorwaarden als uitwerking van de principes van subsidiariteit en proportionaliteit. Ook geldt de restrictie dat betrokkene niet uitdrukkelijk bezwaar heeft gemaakt.

3. Participatiewet

De Wet werk en bijstand is per 1 januari 2015 overgegaan in de Participatiewet. De wet is nu toegankelijk voor een bredere doelgroep die voorheen een beroep deed op de Wet Wajong (Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten) of de Wsw (Wet sociale werkvoorziening).

Gegevensverwerking en Suwinet (Inkijk)

Gegevensverwerking in de Participatiewet is geregeld conform een gesloten verstrekkingssysteem om zo de privacy van burgers binnen de sociale zekerheid zo goed mogelijk te waarborgen. Dat systeem houdt in dat Werk en Inkomen gegevens uitsluitend hergebruikt als daar een wettelijke grondslag voor is of als de burger daar toestemming voor heeft gegeven. Bij het uitvoeren van de Participatiewet maakt Werk en Inkomen gebruik van de landelijk beschikbare applicatie Suwinet-Inkijk. Suwinet-Inkijk mag niet voor andere doeleinden dan voor de uitvoering van de Participatiewet gebruikt worden. Via deze Inkijk mogen gegevens in het kader van de Wet structuur en uitvoering organisatie werk en inkomen (Wet SUWI) en de Wbp tussen organisaties binnen het SUWI-systeem worden uitgewisseld. Maar gegevens van werkzoekenden mogen in beginsel alleen aan organisaties buiten SUWI worden verstrekt als daar een uitdrukkelijke wettelijke grondslag of verplichting voor bestaat of als de cliënt daar toestemming voor heeft gegeven.

Grondslag voor verwerking gegevens werkzoekende, inlichtingenplicht

De uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van werk en inkomen brengt mee dat er veel privacygevoelige gegevens worden verwerkt. Zo wordt aan werkzoekenden in verband met hun arbeidsinschakeling gevraagd naar hun tijdsbesteding en dagritme, maar ook naar het gebruik van alcohol en verdovende middelen. Verder worden vragen gesteld over medische aangelegenheden, zoals over het gebruik van geneesmiddelen, over lichamelijke beperkingen en over de aanwezigheid van sociale of psychische problemen. Een werkzoekende heeft de verplichting om mee te werken en de gevraagde gegevens te verstrekken. Een werkzoekende heeft echter ook recht op privacy. De gemeente moet daarom altijd aan de cliënt duidelijk kunnen maken waarom het noodzakelijk is dat hij bepaalde gegevens aan de gemeente verstrekt. Een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer mag alleen plaatsvinden als daar een wet aan ten grondslag ligt en de inbreuk noodzakelijk is in het kader van de uitvoering van die wet.

Grondslag voor verwerking gegevens van derden

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan gegevens van verwanten van de werkzoekende. De gemeente heeft soms gegevens nodig van de ex-partner in verband met de afdracht van alimentatie. Het verstrekken van deze gegevens wordt door de betrokkenen doorgaans ervaren als een grote inbreuk op hun privacy. Daarom dient het vragen van gegevens van derden tot een beperkt te blijven tot de noodzakelijke vereiste gegevens.

Inlichtingenverplichting instanties

In de Participatiewet zijn de instanties vermeld die verplicht zijn om kosteloos opgaven en inlichtingen aan de gemeente te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wet.

Voor de niet vermelde instanties geldt dat zij zelf dienen af te wegen of verstrekking van de gegevens aan de gemeente verenigbaar is met het doel waarvoor zij de gegevens verkregen hebben en gebruiken.

In een aantal gevallen is het instanties (of personen) verboden om inlichtingen aan de gemeente te verstrekken. Het gaat dan om personen die uit hoofde van hun beroep of functie een geheimhoudingsplicht hebben, waaronder met name medici en paramedici op grond van de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO), de Wet Beroepsbeoefenaren individuele gezondheidszorg (BIG) of hun beroepscode. Denk bijvoorbeeld aan huisartsen, keuringsartsen en psychologen.

Gegevensverstrekking aan de gemeente door personen of instanties met een geheimhoudingsplicht kan alleen na (vrijwillig gegeven) schriftelijke toestemming van de werkzoekende (machtiging).

Verder is in de Participatiewet vastgelegd dat bij verstrekkingen door het college, het Inlichtingenbureau en de in de wet genoemde instanties geldt dat zij, indien daartoe bevoegd, gebruik dienen te maken van het burgerservicenummer.

Geheimhoudingsplicht, wettelijke grondslag of toestemming voor verstrekking

Voor een ieder die betrokken is bij de uitvoering van de Participatiewet geldt een geheimhoudingsplicht: wat hem wordt medegedeeld mag niet verder worden bekend gemaakt dan voor de uitvoering van de wet noodzakelijk is dan wel op grond van de wet is voorgeschreven of toestaan.

Verstrekking aan niet bij wet of regeling benoemde instanties is alleen met toestemming van de werkzoekende mogelijk.

Wel kunnen desgevraagd gegevens aan derden worden verstrekt ten behoeve van wetenschappelijke onderzoek of statistiek voorzover de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen daardoor niet onevenredig wordt geschaad.

Indien er een wettelijke grondslag is voor verstrekking aan de gemeente, dient de verstrekker na te gaan of degene aan wie hij de gegevens verstrekt redelijkerwijs bevoegd is te achten om die gegevens te verkrijgen.

Geen algemene machtiging en geen dwang

Algemeen geformuleerde machtigingen waarmee de werkzoekende toestemming geeft aan derden om inlichtingen te verschaffen aan de gemeente zijn niet toegestaan. In een machtiging moet staan bij wie de gegevens opgevraagd worden en om welke gegevens het gaat. De machtiging kan slechts betrekking hebben op een specifiek geval en mag dus niet algemeen geformuleerd worden.

Een machtiging dient vrijwillig door een werkzoekende getekend te worden. Een machtiging mag niet gekoppeld zijn aan een formulier dat de werkzoekende verplicht is in te vullen. Dit wekt namelijk de indruk dat de werkzoekende ook verplicht is om de machtiging te tekenen.

Bestandsvergelijking

Er zijn verschillende vormen van bestandsvergelijking, de wettelijk verplichte en de niet wettelijk verplichte (themacontroles). Bij wet is geregeld dat het Inlichtingenbureau (IB) de bestanden van een aantal organisaties binnen de keten van werk en inkomen met elkaar vergelijkt. Is er ergens sprake van overlap, dan stuurt het IB een samenloopsignaal naar de organisatie die hier belang bij heeft. Deze organisatie zoekt het signaal uit en onderneemt indien nodig actie in de richting van de werkzoekende.

Bij bestandsvergelijkingen in het kader van themacontroles zijn er twee varianten: geanonimiseerde bestandsvergelijking en de vergelijking waaruit tot het individu herleidbare

gegevens voortkomen. Geanonimiseerde bestandsvergelijkingen kunnen statistisch materiaal opleveren over bepaalde risicofactoren. Deze gegevens kunnen gebruikt worden voor het opstellen van een risicoprofiel. Over geanonimiseerde bestandsvergelijkingen hoeft de werkzoekende niet te worden geïnformeerd. Voorwaarde hiervoor is wel dat de gegevens op geen enkele manier te herleiden zijn (of zullen worden) tot individuele personen.

De Participatiewet staat het vergelijken van bestanden met de daar genoemde organisaties toe mits voldaan is aan een aantal criteria. Zo moet de bestandsvergelijking ten eerste noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van de Participatiewet. Verder moet bestandsvergelijking niet een te zwaar middel zijn in verhouding tot het doel dat men wil bereiken (het proportionaliteitsbeginsel). Ook moet het doel niet op een andere wijze, die minder belastend is voor de persoonlijke levenssfeer, kunnen worden bereikt. Dit is het zogenoemde subsidiariteitsbeginsel.

Het ontvangen van tips

Nadat een tip is binnengekomen beoordeelt de gemeente of deze verwerkt mag worden. Als de gemeente een onderzoek instelt, maakt de Wbp het mogelijk om de informatieplicht hierover aan de uitkeringsgerechtigde op te schorten in het belang van het onderzoek. De werkzoekende moet na afloop van het onderzoek alsnog geïnformeerd worden over het onderzoek, ongeacht het resultaat van het onderzoek. De werkzoekende wordt dus ook geïnformeerd over een onderzoek dat geen fraude aan het licht heeft gebracht.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)

Wanneer de gemeentelijke kredietbank (of een orgaan/persoon/college van de GKB) een bestuursorgaan is, dan biedt de wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) een grondslag voor gegevensuitwisseling:

• Het college (lees hier: de afdeling Werk en Inkomen) kan aan bestuursorganen gegevens verstrekken die voortvloeien uit de uitvoering van de Wgs. Het gaat om de gegevens die deze bestuursorganen behoeven in verband met uitoefening van hun taak en dienstverlening.

• Bestuursorganen verstrekken omgekeerd aan het college (lees hier: de afdeling Werk en Inkomen) de gegevens en inlichtingen waarvan kennisneming van belang kan zijn voor de uitvoering van de Wgs.

Als de GKB (of een orgaan/persoon/college van de GKB) geen bestuursorgaan mocht zijn of als de afdeling Werk en Inkomen de Wgs niet uitvoert, dan geldt de Wet bescherming persoonsgegevens

4. Boek 1 Burgerlijk Wetboek

Hierin zijn diverse bepalingen opgenomen met betrekking tot het door de rechter opleggen en het door gecertificeerde instellingen uitvoeren van kinderbeschermingsmaatregelen.

Verschaffen inlichtingen aan Raad voor de Kinderbescherming

Degene die op grond van de wet, ambt of beroep tot geheimhouding verplicht is, kan zonder toestemming van degene die het betreft, aan de raad voor de kinderbescherming inlichtingen verschaffen, indien dit noodzakelijk is voor de uitoefening van de taken van de raad.

5. Algemene wet bestuursrecht

Ambtsgeheim

Hierin is een bepaling opgenomen die geheimhouding oplegt aan een ieder die betrokken is bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan ten aanzien van 'gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden'. Dat geldt ook voor de instellingen en de daarvoor werkzame personen die door een bestuursorgaan worden ingeschakeld of die een bij of krachtens de wet toegekende taak uitoefenen.

Naar dit ambtsgeheim wordt vervolgens ook weer in andere wetten verwezen, zoals de Wet bescherming persoonsgegevens en het Wetboek van strafvordering.

6. Wet publieke gezondheid

Meldingsplicht infectieziekten, dossierplicht jeugdgezondheidszorg

Hierin is een meldingsplicht geregeld voor bepaalde besmettelijke ziekten (artsen mogen de hierop betrekking hebbende persoonsgegevens zonder toestemming van betrokkene verstrekken), alsmede de plicht om voor de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg een digitaal bestand bij te houden.

7. Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG)

Titelbescherming, tuchtrechtspraak, medisch beroepsgeheim

Deze wet gaat over de kwaliteit van de beroepsuitoefening, met onder meer bepalingen over titelbescherming en tuchtrechtspraak.

Tevens is in deze wet de plicht opgenomen om 'geheimhouding in acht te nemen ten opzichte van al datgene wat hem bij het uitoefenen van zijn beroep op het gebied van de individuele gezondheidszorg als geheim is toevertrouwd, of wat daarbij als geheim ter kennis van hem is gekomen of wat daarbij ter kennis is gekomen en waarvan hij het vertrouwelijke karakter had moeten begrijpen'.

8. Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)

Doelbinding, informatieplicht, privacyrechten

Geeft, ter uitvoering van art. 10 van de Grondwet, aanvullende regels voor gebruik van persoonsgegevens teneinde het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer te waarborgen. Doelbinding, transparantie (uitgewerkt in informatieplicht en privacyrechten), proportionaliteit en subsidiariteit zijn hierbij kernbegrippen.

9. Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo)

Geheimhoudingsplicht, dossierplicht, positie wilsonbekwamen

Van toepassing op handelingen met betrekking tot de geneeskunst.

Geeft bepalingen met betrekking tot geheimhoudingsplicht, dossierplicht, positie meerderjarige wilsonbekwame patiënten en minderjarigen.

Wat betreft verwerking van persoonsgegevens zijn er kleine verschillen tussen Wgbo en de Wbp, waarbij de Wgbo, als *lex specialis*, voorgaat voor zover toepassing van beide wetten strijdigheid zou opleveren.

De Wgbo geeft de patiënt het recht om een aanvulling in het dossier op te nemen (in Wgb is alleen het recht opgenomen om onjuiste gegevens te corrigeren), kent een ongeclausuleerd vernietigingsrecht (in Wbp is verwijderingsrecht wel aan voorwaarden gebonden) en kent een bewaartermijn van 15 jaar (Wbp kent geen vaste bewaartermijn).

10. Wet politiegegevens

Incidentele en structurele verstrekkingen door politie

De Wet politiegegevens kent een gesloten verstrekkingensysteem. Dat wil zeggen dat limitatief is benoemd aan wie de politie in het kader van de taakuitoefening gegevens mag verstrekken (dit is uitgewerkt in het Besluit politiegegevens).

Op degenen die deze gegevens vervolgens ontvangen, rust een eveneens in deze wet geregelde geheimhoudingsplicht die een verbijzondering is ten opzichte van de algemene geheimhoudingsplicht in de Awb en de Wbp. Uitzondering op deze geheimhoudingsplicht is er als de wet dat voorschrijft of de gegevens noodzakelijk zijn om een taak uit te voeren. Bijvoorbeeld kan in het kader van de Jeugdwet de gemeente gegevens van de politie ontvangen over gedragingen van een jeugdige en deze delen met de Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instellingen met het oog op de voorbereiding van kinderschermingsmaatregelen of jeugdreclassering.

Is de verstrekking niet expliciet benoemd, dan kunnen in bijzondere gevallen, voor zover dit noodzakelijk is met het oog op een zwaarwegend algemeen belang en in overeenstemming met het bevoegd gezag politiegegevens *incidenteel* worden verstrekt aan personen of

instanties voor de volgende doeleinden:

- a. het voorkomen en opsporen van strafbare feiten;
- b. het handhaven van de openbare orde;
- c. het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven;
- d. het uitoefenen van toezicht op het naleven van regelgeving.

Dat kan ook *structureel* zijn indien dit is ten behoeve van een samenwerkingsverband van politie met personen en instanties. In dat geval worden extra eisen gesteld aan de vastlegging van de daarop betrekking hebbende beslissing. Bij incidentele verstrekkingen moet men denken aan crisisachtige situaties, bijvoorbeeld wanneer er een KIZ-aanpak is (KIZ: Kleinschalige Incidenten of Zedenzaken). Bij structurele meldingen gaat het altijd om via een convenant/reglement vastgelegde verstrekkingen, zoals bijvoorbeeld bij de aanpak van veelplegers in het kader van het Veiligheidshuis of de aanpak van jeugdoverlast in het kader van een wijkgerichte, sluitende aanpak.

11. Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens

Verstrekkingen strafvorderlijke gegevens door OM

Deze wet stelt regels met betrekking tot de verwerking van justitiële gegevens in persoonsdossiers en de verklaring omtrent het gedrag.

Regelt onder andere dat het College van procureurs-generaal (namens het Openbaar Ministerie) strafvorderlijke gegevens kan verstrekken aan personen of instanties (waaronder met name de Burgemeester) voor de volgende doeleinden:

- a. het voorkomen en opsporen van strafbare feiten,
- b. het handhaven van de orde en veiligheid,
- c. het uitoefenen van toezicht op het naleven van regelgeving,
- d. het nemen van een bestuursrechtelijke beslissing,
- e. het beoordelen van de noodzaak tot het treffen van een rechtspositionele of tuchtrechtelijke maatregel,
- f. het verlenen van hulp aan slachtoffers en anderen die bij een strafbaar feit betrokken zijn, of
- g. het verrichten van een privaatrechtelijke rechtshandeling door een persoon of instantie die met een publieke taak is belast.

Die verstrekking moet noodzakelijk zijn met het oog op een zwaarwegend belang of de vaststelling, de uitoefening of de verdediging van een recht in rechte. Bovendien moet redelijkerwijs worden voorkomen dat de gegevens herleidbaar zijn tot een andere dan betrokkene. Veel verstrekkingen aan de burgemeester met het oog op orde en veiligheid vallen hieronder, bijvoorbeeld ook in verband met diens taakuitoefening in het kader van de Wet tijdelijk huisverbod.

12. Wetboek van strafvordering

Verschoningsrecht

De wet biedt getuigen in een rechtszaak die gebonden zijn aan een geheimhoudingsplicht op grond van een ambts- of beroepsgeheim de mogelijkheid om zich te verschonen, te weigeren een antwoord te geven. Ook kan het zijn dat om die reden de in de wet geregelde aangifteplicht niet geldt. Het is aan de rechter om te bepalen of en in welke mate het verschoningsrecht van toepassing is, wat neer komt op een belangenafweging.

13. Wet basisregistratie personen (Wet BRP)

Verstrekkingen aan andere overheidsorganen en derden

Deze wet vormt het algemeen kader voor de uitvoering van de zogenaamde 'basisregistratie personen' door de overheid (BRP was voorheen GBA: gemeentelijke basisadministratie).

Geregeld is onder meer in welke gevallen gemeenten gegevens uit deze registratie mag verstrekken aan andere overheidsorganen of derden.

In het kader van deze wet kan onder bepaalde voorwaarden toegang worden verleend tot (delen) van de basisregistratie.

14. Wet algemene bepalingen burgerservicenummer / Wet gebruik burgerservicenummer in de zorg

Gebruik burgerservicenummer

Deze wetten verplichten de overheid en zorgaanbieders om bij hun taakuitoefening gebruik te maken van burgerservicenummers. Ook is hierin een legitimatieplicht geregeld.

Dat moet zorgen voor minder fouten bij gegevensuitwisseling, voorkomen van persoonswisseling, eenvoudiger declareren en betere bescherming tegen identiteitsfraude.